HEADLINES
RADIO SHOW
TACKLING FASCINATING MODERN CONTROVERSIES FROM A HALACHIC PERSPECTIVE
with
DOVID LICHTENSTEIN

Kashrus

Shiur# 407 | Feb 11th 2023

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף נח עמוד א

ר' בנאה הוה קא מציין מערתא, כי מטא למערתא דאברהם, אשכחיה לאליעזר עבד אברהם דקאי קמי בבא. א"ל: מאי קא עביד אברהם? א"ל: גאני בכנפה דשרה וקא מעיינא ליה ברישיה. א"ל, זיל אימא ליה: בנאה קאי אבבא. א"ל: ליעול, מידע ידיע דיצר בהאי עלמא ליכא. עייל, עיין ונפק.

נימוקי יוסף מסכת בבא בתרא דף לא עמוד א

יצר בהאי עלמא ליכא. שמעינן מהגדה זו דרך ארץ שאינו ראוי להתנהג עם אשתו בכיוצא בדברים הללו בפני אחרים:

רמ"א אבן העזר הלכות אישות סימן כא סעיף ה

י"א דאין לנהוג אפילו עם אשתו בדברים של חבה כגון לעיין ברישיה אם יש לו כינים, בפני אחרים.

מגן אברהם סימן כה ס"ק כ, והובא במשנה ברורה שם ס"ק מב

כתב בכ"ה בכללי הפוסקים כל דבר שבעלי הקבלה והזוהר חולקין עם הגמ' הלך אחר הגמ' והפוסקים (רדב"ז ח"א סי' מ"ט פ' וספר יוחסין ור"י הלוי סי' מ"א וכ"כ הרב"י כאן) מיהו אם בעלי הקבלה מחמירין יש להחמיר ג"כ וכל דבר שלא הוזכר בגמרא ובפוסקים אף על פי שנזכר בקבלה אין אנו יכולים לכוף לנהוג כן (רא"ם ח"א ס"א).

כף החיים שם

עה) **כתב** הכנסת הגדולה בכללי הפוסקים אות א' וז"ל כל דבר שלא הוזכר לא בגמרא בבלי ולא בגמרא ירושלמי ולא דברו בהם הפוסקים אשר מפיהם אנחנו חיים ועליהם אנו סומכים בכל דבר אף על פי שבעלי הקבלה דברו בו אין אנו יכולים להכריח בו למי שאינם נוהגים כדברי הקבלה, הרא"ם ז"ל חלק א' סימן א', והרדב"ז ז"ל בתשובה חלק א' סימן ח' ול"ו ומ"ט ופ' כתב כל מקום שתמצא הקבלה חולקת עם הגמרא הלך אחר הגמרא והפוסקים ואם אין נזכר

בגמרא ובפוסקים הלך אחר הקבלה, וכן כתב בספר יוחסין, וכן כתב הר״י הלוי ז״ל בתשובה סימן מ״א בשם הר״ש הלוי ז״ל דכל שהזוהר אינו חולק עם הגמרא נקטינן כוותיה, ולא פליגי על הרא״ם ז״ל דהנך רבוותא מדברים בהנהגה שינהג האדם בעצמו והרא״ם ז״ל מדבר במי שאינו רוצה לנהוג כדברי הקבלה שאין מכריחין אותו עכ״ל, והביא דבריו מגן אברהם ז״ל ס״ק ך׳ ושלמי צבור דף ז׳ ע״ג ועוד מן האחרונים. מיהו מרן ז״ל בית יוסף סימן קמ״א בדין העולה לספר תורה אם צריך לקרות כתב וז״ל מאחר שלא נזכר זה בתלמוד בהדיא לא שבקינן דברי הזוהר מפני דברי הפוסקים יעו״ש, וכן כתב בבית יוסף סוף סימן ל״א יעו״ש, וכן כתב הרב משאת בנימן ז״ל סימן ס״ב דף ז״ן ע״א וז״ל הדרך השני לילך אחר רוב בנין ומנין הרי לפניך ספר הזוהר שהוא שקול יותר מכל המחברים שאחר חתימת התלמוד ואם יהיו כל המחברים בכף מאזניים אחד וספר הזוהר לבדו יעלה בכף שניה מכריע הוא את כולם והרי עדיף מרוב בנין וכמו שכתב בית יוסף דאזלינן בתר הזוהר נגד שאר המחברים עכ״ל, והביא דבריו הרב החסיד מוהר״ע ריקי ז״ל בספר אדרת אליהו בקונטרס תפילין דמארי עלמא דף ט״ו ע״ב, וכן הרב בית דינו של שלמה ז״ל באורח חיים סימן י״ב עמד בכלל זה והביא דברי מר״ן ז״ל בית יוסף הנזכר וגם דברי הרב משאת בנימין הנזכר ותמה על מרן החבי״ב ז״ל בכלליו שלא הזכיר דברי מרן ז״ל בית יוסף הללו שנראין מתנגדין לדברי הרא״ם והרדב״ז ז״ל וכתב דגם מדברי מהר״ש הלוי וספר יוחסין משמע דהכי סבירא להו כדברי הרב בית יוסף ז״ל ואיך כתב דלא פליגי יעו״ש, אמנם הרב בדרכי משה שם בסימן קמ״א אות ב׳ חלק על מרן ז״ל וכתב וז״ל ואין לזוז מדברי הפוסקים ואף אם היו דברי הזוהר חולקים עליהם דלא כבית יוסף וכו׳ עכ״ל, והביא דבריו הדרישה ומשמע דהכי סבירא ליה יעו״ש, ועיין פתח הדביר אות ה׳ שהביא כל דברי הפוסקים הנ״ל יעו״ש, ועיין דברי מנחם אות ט׳ בהגהות בית יוסף שכתב בשם חכם צבי דבמקום שיש פלוגתא בין הפוסקים דברי קבלה יכריע עי״ש. נמצא לפי זה דהרדב״ז והרא״ם ומור״ם ז״ל סבירא להו דנקטינן כהפוסקים נגד הזוהר, אבל מרן ומהר״ש הלוי וספר יוחסין והרב משאת בנימין ז״ל סבירא להו דנקטינן כדברי הזוהר והמקובלים נגד הפוסקים בכל דבר שלא נתבאר בהדיא בתלמוד. ומשמע דאפילו בדבר שיש בו ספק ברכות כל שלא נזכר בהדיא בתלמוד נקטינן כדברי המקובלים נגד דברי הפוסקים ולא אמרינן ספק ברכות להקל, וכן כתב הברכי יוסף סימן מ״ו אות י״א בענין ברכת הנותן ליעף כח שלא נזכרה בתלמוד כמבואר שם בבית יוסף, וכתב הברכי יוסף ז״ל וז״ל עתה נתפשט המנהג בגלילותינו לברך זאת הברכה על פי כתבי האר״י ז״ל כי אף דקבלנו הוראות מרן ז״ל קים לן דאלמלא מרן אף הוא ראה דעת קדוש האר״י ז״ל גם הוא יודה לברכה עכ״ל, הא לך בהדיא דברי הברכי יוסף לדעת מרן ז״ל דאף על גב דבבית יוסף כתב דלדעת הרמב״ם והסמ״ג והרוקח אין לברכה אילו היה רואה דברי האר״י ז״ל היה מברכה ולא חייש לספק ברכות להקל נגד האר״י ז״ל, וכן כתב הרב בן איש חי פרשת בראשית אות יו״ד ופרשת וישב אות ה׳ דכנגד סברת רבינו האר״י ז״ל אין לומר ספק ברכות להקל, וכן נהגו העולם שלא לחוש לספק ברכות נגד דברי האר״י ז״ל דבענין ברכות של שחרית אם לא נתחייב בהם יש פלוגתא בזה אם יברך כמבואר בסימן מ״ו סעיף ח׳ ונהגו העולם לברך כדברי האר״י ז״ל בשער הכוונות דף א׳ ע״ג שכתב שכולם חייב אדם לברכם בכל יום אף על פי שלא נתחייב בהם יעו״ש.

ויתבאר עוד לקמן סימן מ״ו בס״ד:

עו) **סעיף יב. אם מניח תפילין כמה פעמים ביום צריך לברך וכו׳.** ואם כשחלץ אותם היה דעתו לחזור וללובשן אין צריך לחזור ולברך כמו שיתבאר לקמן אות ע״ח:

עז) **שם. נשמטו ממקומן וכו׳.** כתב של״ה הא דלא נהיגי האידנא לברך כשנשמטו ממקומן משום דבשעת תפלה מסתמא אינו מסיח דעתו מהם והוי כחולצן על מנת להחזירן. מגן אברהם ס״ק כ״א, סולת בלולה אות ז׳, רבינו זלמן אות ל״ב, בן איש חי פרשת וירא אות י״ג. ודלא כמו שכתבו אליה רבה אות י״ט וחיי אדם כלל י״ג אות ז׳ דספק ברכות להקל

שו"ת מנחת יצחק חלק י סימן ג

והנה בנוגע אם יש לחשוש לשיטת המקובלים היכא שנראה דהפוסקים לא ס"ל כן, הרי רבה"ק ז"ל כתב להדיא "דאף דאין לזוז מדברי השו"ע אבל כיון שכבר הניח בימין וכדעת השו"ע וכו'", דמוכח דס"ל דהעיקר יש לעשות כדברי השו"ע, ואציין דבר פלא שראיתי בס' אות חיים (על הל' תפילין) מהגה"ק אבדק"ק מונקאטש זצוק"ל (עמ' רג - רד) וז"ל: ומ"ש בענין כשהמקובלים חולקים על דברי הפוסקים, אדכרן מילתא מה שראיתי בסידור תורה אור ושערי תפילה (דפוס וילנא) ששאלו תלמידו להגה"ק בעל התניא ז"ל, איך יש לנהוג בדבר שהמקובלים חולקים עם הפוסקים, והשיב מסתמא יש לנהוג כהמקובלים נגד הפוסקים, ושאלו הלוא הוא בעצמו בשו"ע שלו כתב שיש לילך אחר הפוסקים נגד המקובלים, והשיב כן כתבו הפוסקים, אבל המקובלים כותבים לילך אחר המקובלים נגד הפוסקים, עכ"ל, וע"ז כ' באות חיים שם וז"ל: וכן ידוע שהשו"ע חיבר התניא כמנהג ההמון והוא בעצמו וגם תלמידיו החסידים לא נהגו כן, וברצונו היה לסדר ולהדפיס מהדורא תנינא שיהיה מתאים גם לדברי המקובלים אך לא עלתה בידו, וכמ"ש בסידור הנז' עכ"ל, ודברי רבינו מרן זצ"ל ברור מללו שם, דס"ל למעשה דאין לזוז מדברי השו"ע אבל אם אפשר גם כמקובלים יעשה כך כנ"ל, וצ"ע מש"כ בס' דבר הלכה (ח"ב סי' א' סעי' א') בהערה א' אות ח' שהביא על דברי הכף החיים הנ"ל, מש"כ בספר שולחן הטהור (מהגה"ק מקאמרנא זללה"ה), וכן הביא בשם החזו"א, דס"ל דאין הקבלה חולקת על השו"ע בדינא דאיטר, (ועי' בדברינו שו"ת מנחת יצחק ח"ט סימן ג', מש"כ שם בדינא דאיטר בשייכות לס' דבר הלכה), ואין כן דעת רבה"ק כמבואר.

שו"ת חכם צבי סימן לו

שנים שבאו לבית הכנסת בשעה שהחזן אומר פסוקי דזמרה האחד דילג בפסד"ז על דרך האמור בפוסקים ז"ל כדי להתפלל עם הקהל והשני התחיל מתחלת ברכות השחר והיה משבח ואומר על הסדר ולא התפלל עם הקהל באומרו שכך היה דעת הרשב"י בס' הזוהר פ' במדבר ילמדנו רבינו הי מינייהו עדיף:

תשובה אין מדברי הרשב"י ראיה למי שאיחר ובא בשעה שהצבור מתפללין כי הוא לא דיבר אלא בטעם וכוונת הסדר המסודר לנו מפי אנשי כנסת הגדולה וחכמי התלמוד בעצם וראשונה ולכתחילה הכי עבדינן וכבר ביארו לנו ביותר תלמידי הרב האלקי כמוה"ר יצחק אשכנזי ארבעת רבעיהם כנגד ארבעה חילוקי עולמות הלא בספרתם אבל כ"ז אינו עניין למתאחר דודאי כ"ע מודו דטפי עדיף לדלג כדי להתפלל עם הציבור וגם רשב"י מחבב מאוד תפלת הציבור בס' הזוהר ואומר שהיא מוקבלת בגונין סגיאין (עיין לשונו זוהר בראשית דף קס"ז ע"ב על פסוק ויבואו המלאכים) מקוטרת מור ולבונה מכל אבקת רוכל וא"כ כשם שמכח מאמרי תלמודנו האומרי' שתפלת הרבים מקובלת הכריחו הראשונים והאחרונים ז"ל שטוב לדלג פסד"ז כדי להתפלל עם הציבור אותו ההכרח בעצמו הוא בדברי הרשב"י ז"ל וצריך אני להודיע לשואל שאפי' אם היו דברי הזוהר היפך מהפוסקים ל"ה לנו להניח דברי הפוסקים בשביל דברים האמורים בסתרי תורה כי אין לנו בדינים והוראות עסק בנסתרות זולתי במקום שיש מחלוקת בין הפוסקים אז נכון לסמוך על הכרעת הזוהר וכן כתב הרב הגדול מוהר"ר דוד בן זמרא בתשו' ל"ו וז"ל ובכל מקום שנמצא דברי הקבלה חולקי' על הגמ' הלך אחר הגמ'

והפוסקים ובכל מקום שאינו חולק כגון בכה"ג שלא נזכר בגמ' וגם בפוסקים אני ראיתי לסמוך על דברי הקבלה עכ"ל ובתשובה א' כתב וכיון שהיא פלוגתא (רצה לומר בין הפוסקים) דברי הקבלה יכריעו עכ"ל הרי שאם לא היתה פלוגתא בין הפוסקים דברי הקבלה לא יכריעו ההיפך וזה יסוד תורתינו הקדושה שאם לא כן נתת תורת כל או"א בידו לילך אחר הבנתו בספר הזוהר הטובה היא אם רעה ובעונותינו שרבו זה סיבה לפרצות גדולות אשר עיני ראו ולא זר כמה אנשים עברו תורות חלפו חק בהסמכם על דברי הזוהר או ברעיא מהימנא לפי דעתם המזוהמת בפירוש דברי הזוהר או ברעיא מהימנא וחס להו לבעלי הזוהר והרעיא מהימנא מעלות על דעתם הדברים ההמה ול"ה מן הצורך להעלות דבר זה על ספר אלא להוציא מלבן של המתחכמים להורות היפך דעת רבותינו הפוסקים ז"ל על משענת קנה חכמת הזוה"ק אשר דבריו סתומים וחתומים באלף עיזקאין כל קביל די רוח יתירא בהו לומר כי הם ירדו לסוף דעתו וכל רז לא אניס להו וה' הטוב יכפר בעד הנראה לעניות דעתי כו"ח פה אלטונא יע"א יום ג' ל"ה למספר בנ"י צבי בכמוה"ר יעקב זלה"ה אשכנזי ס"ט:

רוח חיים אבות פ"ב מ"ז

מרבה עצה מרבה תבונה. מרגלא בפומיה דאינשי שאל עצה ועשה כשכלך. ולפי זה לכאורה עצה למה. אך יובן פשוט כי איש מבחוץ לא יבין כל פנימיות הענין במה שנועצים אתו רק יבין מעט וכן היועץ השני. רק הנועץ בעצמו הוא מבין לגמרי כל פנימיות הענין אבל חסר לו שכל ותבונה של כולם. על כן בהקבץ אצלו עצת כולם ושכל של כל אחד ואחד בזה אז יבין איך ומה לבחור עצה אחת משותפת מכל העצות יחד מזה מעט ומזה מעט. וכמו שכתוב (משלי יא, יד), ותשועה ברוב יועץ וזהו מרבה עצה על ידי כך מרבה תבונה שכל של כל איש ותבין דבר מתוך דבר מעצמך. ועליהם עוד תוסיף להשכיל:

ביאור הגר"א על משלי פרק יא פסוק יד

ותשועה ברוב יועץ כי אם יהיה אחד על כל אנשי המלחמה שעל פיו יצאו ועל פיו יבואו ולא אחרים זולתו רק א' הוא לבדו אינו טוב כי שכל אנושי אפשר לטעות ועולה בשכלו שהוא טוב ובאמת הוא אינו טוב ואם יהיו הפחתים והסגנים רבים שלא יצאו ויבואו רק ע"י כולם בפה אחת זה ג"כ אינו טוב כי אין דעתן דומה זה לזה ואין שכל אדם שוה זה לזה וזה יהיה אומר שעצתו טוב וזה אומר שעצתו הוא טוב לכן אינו טוב רק שיהיו רבים שיתיעצו וזה אומר עצתו וזה אומר עצתו ואח"כ יהיה מזומן להם עוד א' שהוא יראה כל העצות של כולם ויברר מכל העצות עצה טובה ונכונה ועל פיו יבואו ועל פיו יהיה כל המלחמה וזהו ותשועה אינו רק ברב כלומר ע"י רבים ועליהם יועץ א' ולכן אמר ברב יועץ ולא יועצים.

ר' צדוק הכהן מלובלין - צדקת הצדיק אות קנד

כשם שצריך אדם להאמין בהשם יתברך כך צריך אחר כך להאמין בעצמו.

בראשית רבה פרשת וישלח פרשה עז סימן א

מה הקדוש ברוך הוא כתוב בו (ישעיה ב) ונשגב ה' לבדו, אף יעקב ויותר יעקב לבדו.

ספר מסילת ישרים פרק כו

וזה פשוט כי כל אדם לפי האומנות אשר בידו, והעסק אשר הוא עוסק, כך צריך לו הישרה והדרכה, כי דרך החסידות הראוי למי שתורתו אומנתו אינו דרך החסידות הראוי למי שצריך להשכיר עצמו למלאכת חבירו, ולא זה וזה דרך החסידות הראוי למי שעוסק בסחורתו, וכן כל שאר הפרטים אשר בעסקי האדם בעולם, כל אחד ואחד לפי מה שהוא ראוים לו דרכי החסידות, לא לפי שהחסידות משתנה, כי הנה הוא שוה לכל נפש ודאי, הואיל ואיננו אלא לעשות מה שיש נחת רוח ליוצרו בו, אבל הואיל והנושאים משתנים אי אפשר שלא ישתנו האמצעיים המגיעים אותם אל התכלית כל אחד לפי ענינו. וכבר יכול להיות חסיד גמור איש אשר לא יפסוק מפיו הלימוד כמו מי שמפני צרכו הוא בעל מלאכה פחותה, וכתיב (שם ט"ז): "כל פעל ה' למענהו". ואומר (שם): "בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך", הוא יתברך שמו ברחמיו יפקח עינינו בתורתו, ויורנו דרכיו, ויוליכנו באורחותיו, ונזכה לתת כבוד לשמו, ולעשות נחת רוח לפניו.

הגוף של בעלים [ולא של כהן המקריב] וכמו בפסח ונזיר וכשיטת הרמב"ם ז"ל דטמא מת אינו מקריב, וחדשה התוספתא, דבזה הציץ מרצה דכל הטעם דאינו מרצה בטומאת הגוף משום דכתיב עון קדשים ולא עון מקדישים (זבחים כג, ב) וזה רק בעון טומאת הגוף להקריב, דיש עון למקדישים משא"כ בטמא דהוא רק פסול להקריב, בזה העון בקדשים ומרצה בין ביחיד בין בצבור, והיינו דהיחיד הטמא מתכפר בקרבן צבור אף כשהוא טמא. ויש לי בזה דברים הרבה ואכ"מ להאריך בזה. הנה נתברר לנו דהטעם בשביל ריצוי ציץ בצבור וא"כ בזה (במומר) אין לנו להכשיר בקרבן צבור אחרי דאין כאן ריצוי ציץ (ועיין פסחים כ, ב).

ונראה לי ראיה לזה [דיש למומר חלק בקרבן ציבור] ממה שכתבו התוספות בזבחים דף ד, א בד"ה וישנן בצבור משא"כ בשינוי בעלים לא משכחת לה בצבור דאם שחט בשביל אחד מישראל הרי הוא בעליו, ואם שחט בשביל עכו"ם הרי אינו מחויב כפרה כמותו יעו"ש. והרי אשכחן במומר אם נאמר דאינו מתכפר וא"כ אינו בעליו, ואם שחט בשבילו פסול. ואין לומר דגם בזה כשר, דהא כתבו בתוספות רק בעכו"ם דאינו מחוייב כפרה אבל מומר הרי הוא מחויב כפרה כישראל רק שאינו מתכפר בזה שייך חבירו דומיא דידיה, דרק באינו מחויב כפרה אמרו כמבואר בגמרא (זבחים ג, ב). וע"כ דמומר מתכפר ביחד עם ישראל, אמנם י"ל באמת דגם באינו ראוי לכפרה אמרו, אמנם הדבר מבואר בש"ס דפסחים דף סב, א דנחלקו רבה ורב חסדא בערל [בשוחט פסח ע"מ שיתכפרו בו ערלים שאינם מנוים] ואמר שם רב חסדא כיון דבר חיובא הוא בר כפרה הוא דאי בעי מתקן והוי חבירו דומיה דידיה, וא"כ לר"ח בודאי במומר הוי דומיא דידיה ועיין בתוספות שם (ד"ה כי) דלר"ח הוי רק מדרבנן ולפי"ז אין ראיה, אמנם הראיה יהיה מרבה דאף לרבה כבר אמרו שם, דרק היכא דמחוסר מעשה בגופיה אמנם במומר דרק חזרה בעי בודאי דומה לזה דאמרינן הואיל גם לרבה, וא"כ משכחת לה שינוי בעלים בצבור, ועל כרחך דיש לו גם כפרה ובעליו הוא, דלא הקפידה תורה אלא על קרבנו בעצמו, ולזה אין חילוק בין תפלת מוסף לתפלה אחרת.

ומדברי התוספות אלו השגתי על האחרונים שרצו לומר דנשים פטורות מתפלת המוספין משום דאינם שוקלים [עיין בשמים ראש ס' פט וצל"ח ברכות כו, א ד"ה של מוספין, ושו"ת רעק"א ס"ט, וע"ע עמודי אור ס"ז] ולדבריהם הרי משכחת לה שינוי בעלים באשה, ואף שהדין פשוט שאינן שוקלות מ"מ מתכפרות הן בקרבנות הצבור והארכתי בזה בביאור דברי הירושלמי דשקלים (פ"א ה"ד) ואכ"מ.

הנה מלאתי את רצונו וכתבתי לו מעט בארוכה כי ידעתי כי נעים לאיש היושב במקום שאין קול התורה נשמע לשמוע דברי תורה והנני ידידו בלתי מכירו מכבדו ומוקירו.

יצחק יעקב בהרש"ל ראבינאוויץ

סימן ג

ע"ד השאלה בגר שבא להתגייר, והוא חולה שעפ"י הרופאים סכנה לו המילה, נברר בע"ה גדרי מצות מילה בגר.

הנה פשטות דברי הש"ס בכריתות (דף ט, א) דאמרו דגר נכנס בשלשה דברים, במילה, בטבילה, ובהרצאת דמים מורה דמעשה המילה הוא טהרה בגר כמו הטבילה וההרצאה, ולא שמקדים בשביל שלא יבוא עליו מצות המילה בלי קיום מיד אחר הטבילה. ומזה בגר שהוא מהול שלא לשם יהדות בעי הטפת דם ברית לכמה מהראשונים [עיין שבת קלה. תוד"ה לא ורמב"ם פי"ד ה"ה מאיסו"ב ורא"ש שבת פי"ט ס"ה], דלו היתה רק בשביל מצות המילה שלא יחסר לו תומ"י אחרי הגירות, הרי היה הדין נותן שלא יצטרף הטפה, דהא בקטן לא בעי הטפת דם ברית כי אם כשיש ערלה כבושה (שבת קלה, א) וא"כ [זה שמהול ואין לו ערלה כבושה] אחרי שיתגייר לא יחסר לו כלל מצות המילה. וע"כ דהמילה וההטפה הוא טהרה בו, וחסר לו הטהרה, ולזה פלפלו בש"ס (יבמות מו, א) אם ילפינן מאמהות, ואם נאמר דבשביל מצות המילה מה מקום ללמוד [מאמהות], וע"כ דהוא דין בטהרה, וע"כ שפיר היה מקום ללמוד מאמהות רק דחלקו בין אפשר לאי אפשר. ולזה כתבו (יבמות מו, ב תוד"ה דר' יוסי) דגם בנכרת הגיד כיון דאי אפשר

וי כאמהות דטהרתם רק באחת, ולפי״ז היה נראה לכאורה דגם במי שאינו יכול למול מפני סכנה ג״כ הוי כמו שאי אפשר, וסגי באחת.

הן אמנם דלא מצינו שקרוי אי אפשר רק כשאי אפשר לעולם כמו בנכרת הגיד, אבל באי אפשר רק כעת עתה לא מצינו, וא״כ בחולה שיכול להיות שיתרפא עתה המילה מעכבת. והנה לכאורה משמע כן מדברי התוספות (ד״ה מטבילין) והנמוק״י והריטב״א שכתבו בהחולץ (יבמות מז, ב) במה שאמרו דמעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה אעפ״י שגר מילתו לפני טבילה, שאני הכא דלא חזי למילה והוי כאשה (בריטב״א ובנימוק״י שם), דמשמע כיון דאי אפשר עתה למול מהני ג״כ טבילה בלא מילה ויעו״ש בביאור הגר״א (יו״ד סי׳ רס״ח ס״ק ה׳) שסיים על דבריהם, שכשנולד גר גמור הוא. כיון דבעת גירותו לא חזי למילה.

כל זה אפשר לומר לכאורה, אמנם נראה דלא כן הדבר, דהנה שיטת התוספות והרא״ה בהחולץ שם דמילה לעולם קודם, והרמב״ן שם דעתו דהמילה יכולה להיות אחרי הטבילה יעו״ש בנמוק״י, ונראה דבזה הוא שנחלקו, דהרמב״ן ס״ל דהמילה הוא טהרה כמו הטבילה, ולזה יכולה להיות גם לאחרי הטבילה דאין הטבילה צריכה להיות גמר הטהרה כמש״כ הרמב״ם ז״ל בה׳ פרה אדומה (פרק י״א הלכה ב׳) דביום השמיני יכול לטבול קודם ואח״כ להזות, ואף שנשאר אחרי כן טמא כבתחילה, מ״מ כיון דשניהם חלקי הטהרה, כמו שיכול להיות הזאה קודם טבילה כן נמי טבילה אפשר להקדימה להזאה. והתוספות והרא״ה ס״ל דמלבד דין הטהרה ע״י מעשה המילה דין הערלות בעצמה מעכבת להעשותו לנכנס תחת כנפי השכינה ולזה כתבו (בריטב״א שם) דהוי כטובל ושרץ בידו, והיסוד לזה נראה ממה דמבואר בש״ס דשבת (דף פז, א) דמשה רבינו דן ק״ו שלא יקבלו ישראל מומרין התורה דמה פסח וכו׳ וא״כ בגר שבא להתגייר דככם כאבותיכם (כמו שלמדו מכאן בכריתות ט, א דיני גירות) נלמד ג״כ הק״ו, וא״כ כמו שערל אסור בפסח כן נמי אי אפשר לו להיות ישראל כל שיש עליו ערלה, ולזה בעי מילה תחילה. ולזה נראה דמה דבעי מילה תחילה הוא רק כשלא נימול כלל, אבל כל שנימול רק שלא לשם יהדות, דבעי הטפת דם ברית (יו״ד רס״ח ס״א) כה״ג ערל אינו עוד. וזהו הביאור ברמב״ם (פ״ז מהלכות תרומות הי״א) גבי קטן שנולד מהול, דמותר בתרומה, דפסול דערלה הוא רק בשיש ערלה ולא כשחסר לו הטפת דם ברית. ולזה כתב הרמב״ם בתרומה דאוכל, ומה דש״ס (יבמות דף עא, א) מבואר דלמ״ד דצריך להטיף, אינו אוכל בפסח, לא דמי איסורו של ערל לאכול הפסח לאיסורו לאכול תרומה, דבפסח דגם מילת זכריו מעכבת (יבמות ע, ב) א״כ בשביל מצות המילה הוא, דהא ל״ש בזה פסול, כמו שאמרו (יבמות עא, א) המול לו אמר רחמנא [עיין בתוס׳ עב, ב ד״ה משום], דכל שאינו יכול אינו מעכב, וא״כ גם בו בעצמו מעכב מצות המילה, ולזה גם הטפת דם ברית מעכבת. משא״כ בתרומה דרק ערלות מעכבת, ובזה לא תלוי אם יכול למול רק אם יש בו ערלה, א״כ בהטפת דם ברית אין מקום שיפסול.

ואי דקשה דמ״מ מדוע לא יפסל מחמת הערלה הכבושה (שבת קלה, א) נראה דזהו שאמרו בש״ס (שבת קלה, א) דערלתו ודאי ולא נולד מהול, וכתבו התוספות (שם ד״ה ולא) דהעיקר קאי לזה וס״ל להרמב״ם דזהו דין, דבעי ערלה ודאית ולא ס׳, שאינו ערלה. דדין הדחיה תלוי אם הוא ערל כמו שאמרו ביומא (פה, ב) ק״ו מה מילה שהוא באחד מאבריו וזה רק במי שיש בו דין ערל, ולזה אמרו דבס׳ ערלה כבושה אין כאן ערלה כלל לדיני הערל, ולזה אינו דוחה, ולא מספק, אלא דבודאי מחלל שבת. וזה רק בס׳ בערלה, ולא בשארי ספיקות כגון אנדרוגינוס וכיוצא בה (שבת שם), ורק זה מועלת הערלה הכבושה שראוי להטפת דם ברית, דבלא ערלה כבושה אין מקום בישראל להטפת דם ברית, אבל המצוה הוא רק במעשה המילה ולא לסלק הערלה, ולזה אינו דוחה ואוסר בפסח, ולזה בהטפת דם ברית מהני גם אחרי כן. [בגר, כדמשמע בדברי הרמב״ם פ״א ה״ז ממילה, עיין סימן א׳].

סימן ד

יום ב׳ פרשת ראה עת״ר.

לכבוד ידידי הרב הגאון סוע״ה מ׳ חיים יצחק הגאב״ד פאלאנגען.

אשר עמד ידידי בהך דמעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה (יבמות עח, א) לשיטת התוספות (שם מז, ב ד״ה מטבילין), דא״כ איך יורש את אמו (סנהדרין

אלא דמש"כ להביא מהירושלמי נ"ל דס"ל להירושלמי באמת סברא זו דלא תלי כלל בצפונה של עזרה אלא העיקר תלי בצפונו של מזבח, וא"כ אפשר לומר דס"ל דכל המזבח בדרום העזרה קאי, ואזל ליה דיוקו של התוי"ט דלימא כל חצי העזרה הצפוני כשר לשחיטת קק"ד, דאפשר לומר דאתי לרבויי אף כנגד אמת יסוד דיכשר לשחיטת קק"ד דצפונה דמזבח מקירו משחינן. ומדוקדק בזה לשון הירושלמי ומנ"ל דצפונה דמזבח מקירו משחינן, דתניא בתוספתא דזבחים רפ"ו איזהו צפון המזבח שכשר לשחיטת קק"ד כו' וישנן שלשים אמה וכו', ולכאורה קשה הלא ל"ב אמות הוי המזבח לארכו[62], ועכצ"ל דאמת יסוד לא קחשיב ועיי"ש דמהתם נמי מוכח דר' אדראב"ש נמי מוסיף ועיי"ש אף שבעיקרה צריכה תקון התוספתא הנ"ל. ודעת הרמב"ם עדיין אינה מיושבת דהא הוכחתי מסוגיא דידן דלדידן לא תלי בצפון המזבח כלל, וד' יאיר עיני[63].

דף ס"ב ע"א

גמרא תנא ר"א ב"י אומר שלשה נביאים עלו עמהן מן הגולה אחד שהעיד להם על המזבח ועל מקום המזבח וכו'. וכ"כ הרמב"ם בפ"ב מבית הבחירה הל"ד וז"ל ושלשה נביאים עלו עמהם מן הגולה אחד העיד להן על מקום המזבח וכו'. הקשה[64] לי רבי דוד רפפורט הי"ד [בעמח"ס מקדש דוד וצמח דוד, אשר ידע את כל הש"ס בע"פ בלי להחסיר אות וכל רז לא אניס ליה] בלומדנו בכולל קובנא דתמוה לכאורה מדוע הוצרכו לנביא לגלות להם מקום המזבח, הרי יכלו לחפור במקום העזרה ולמצוא את המקום שלא היה בנוי ע"ג כיפין והוא ודאי מקום המזבח, שהרי א"א לבנות את המזבח לא ע"ג מחילות ולא ע"ג כיפין כדאיתא לעיל דף נ"ח ע"א והובא ברמב"ם פ"א מבית הבחירה הלי"ג, ועיי"ש במל"מ דדוקא הר הבית והעזרות היה תחתיהם חלול כדאיתא במשנה פרה פ"ג מ"ג, אבל המזבח לא היה תחתיו חלל[65].

דף ע' ע"ב

משנה כל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות וכו'. תפא"י א"ק א'. כל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות אי כדקתני משמע דחטאות המתות רובא וא"כ מה דמסיים אפילו א' בריבוא משמע א' כשר שנתערב בריבוא פסולים וכו' עיי"ש. והנה המעיין בפנים המשנה יראה דא"א לפרש הכי, שהרי נקט התנא או בשור הנסקל ולא נקט שוורים הנסקלין, וכן כל הנך דנקט בתר הכי בלשון יחיד נקטינהו, ורק בחטאות המתות נקט לשון רבים משום דאיכא ה' חטאות המתות, אבל הפירוש הוא כל הזבחים שנתערבו בא' מחטאות המתות. ותדע דהכי הוא שהרי משוה"נ קסליק והול"ל אפילו אחד ברבוא שהרי שוה"נ לשון זכר הוא, אלא ודאי דקאי אחטאת המתה, ודו"ק.

דף ע"ד ע"ב

רמב"ם פט"ו מתרומות הל"ב. נתערבה חבית סתומה במאה חביות ונפלה אחת מהן לים הגדול הותרו כולן ואומרין של תרומה היא שנפלה משא"כ בתאנה שנפלה למאה ונפלה אחת מהן לים הגדול אלא צריך להפריש אחת לפי שהחבית נפילתה ניכרת ותאנה וכי"ב אין נפילתה ניכרת עכ"ל. מוכח מזה דבחבית א"צ להפריש דאל"כ הרי דין החבית כדין התאנה, ותמוה לפ"ז מש"כ ברדב"ז וז"ל א"נ והוא הנכון דה"נ צריך להפריש א' לצאת יד"ח נתינה וסגי בהכי עכ"ל עיי"ש, ולפמש"כ מוכרח שאינו כן, וצ"ע[66].

---

62. ועיין במפרשים שם שהגיהו לשון התוספתא.

63. וכבר דנו בזה הרבה, עיין ספר המפתח [מהדורת פרנקל] פ"ג מעבודת יוה"כ הל"ב.

64. נשמע מפי רבינו.

65. וכן הקשה הגרי"ז יאסקאוויטץ [בעמח"ס אמבוהא דספרי על הס"ז] בסוף ספר הלכות א"י לבעל הטורים [הערות וביאורים עמוד 4, הערה ט'], ותירץ שמכיון שיכלו לדעת ע"י רוה"ק א"כ אסור לחפור שלא לצורך דרצפה מקודשת, עיי"ש.

66. עיין אמרי בינה דיני בשר בחלב [סי"ט ד"ה והנה לכאורה].

קול קורא

אלול תשפ"ב

תקנה קבועה מסורה לנו מכמה דורות (ראה בית הלל יו"ד סימן סה ס"ק ה; דרכי תשובה סימן קיט ס"ק ז) שאין לקנות דבר מאכל משום איש ישראל, ואפילו מוחזק לנו בכשרות, אלא אם כן נמצא בידו כתב השגחה מרב מוכר. ואפילו אם הוא איש ישר ומהימן, דרושה השגחה ברמה קפדנית יותר כאשר יש לאדם עסק שמוכר מאכלים למטרת רווח.

הובא לידיעתנו כי לאחרונה חלה ריבוי של עסקים ביתיים שמוכרים מאכלים למטרת רווח לקהילות שלנו בלי פיקוח כשרות. ניהוג זה מנוגד להמקובל ולצערנו מסכן רמת הכשרות בקהילותינו.

לפיכך, אנו חותמים על קול קורא זה כתזכורת וחיזוק לכל המייצרים ולכל הקונים מוצרי מזון כאלה, שאין לקנות מאכל המיוצר למטרת רווח, אלא אם כן הוא נושא כתב אישור מהשגחה ידועה, או שיש רב מוכר שנותן השגחה אישית על המפעל.

ועל כל בעל עסק ביתי מוטלת האחריות לקבל השגחה כדי לצאת ידי חובת ההלכה. ואנו מברכים אותם שבזכות שיעשו כן, הקב"ה יספק להם פרנסה והצלחה רבה בכל מעשה ידיהם.

Elul 5782

It is a long-standing tradition in Jewish law (see Beis Hillel, YD 65:5; Darchei Teshuva 119:7) that whenever food is prepared for sale, regardless of the credentials of the producer of the food, there is a requirement for kosher supervision (hashgacha) from an outside source. Even if a person is trustworthy, a more rigorous standard of supervision is required when the person has a business that sells products for profit.

It has come to our attention that there has been a recent proliferation of home businesses selling food for profit to our communities without kosher supervision. This practice is contrary to accepted practice and unfortunately jeopardizes the kashrus standards in our communities.

Therefore, we are signing this letter as a reminder and a reinforcement for all those who either produce such food products or might purchase such food products, that food produced for a profit should not be purchased, unless it either bears a reputable hashgacha, or a respected Rav gives his personal hashgacha on the operation.

We urge any owners of home businesses to obtain certification as a fulfillment of their halachic obligations. In the merit of doing so, we bless them that Hashem should provide them with sustenance and great success b'chol ma'aseh yedeihem.

הג"ר שמואל קמנצקי, ראש הישיבה,
ישיבה ד'פילאדעלפיא

הג"ר שלמה אליהו מילר ראש הכולל,
כולל אברכים ד'טאראנטא

הג"ר יעקב אפרים הכהן פארכהיימער
דומ"ץ בית מדרש גבוה לייקוואוד

הג"ר שמואל פירסט
דיין, אגודת ישראל ד'אילינויס

בית הילל יורה דעה סימן סה ס"ק ה

אלא אם כן היה מוחזק בכשרות. והוא בטור [עמוד מ] בשם הרמב"ם [מאכלות אסורות ח, ז; יא, כה]. ועיין לקמן בסימן קי"ט סעיף א' בהג"ה שכתב ויש אומרים אפילו ממי שאינו חשוד רק (שאינו) [שאין] מכירין שהוא מוחזק בכשרות אסור לקנות ממנו יין או שאר דברים שיש לחוש לאיסור, מיהו אם נתארח אצלו [אוכל עמו], ב"י [שם עמוד נד ד"ה כתב] בשם הרמב"ם פרק י"א דמאכלות אסורות [הלכה כה - כו], עכ"ל. ומזה יראה שתיקנו בפנקס המדינה שלא ליקח שום דבר מאכל או יין אלא אם כן שיש בידו כתוב וחתום מאיזה אב"ד שנעשה בהכשר, שקורין כשר בריב"ל, ואף אם הוא מוחזק בכשרות, משום לא פלוג. אכן אם אירע שנאבד ממנו הכתב ראיה והוא מוחזק בכשרות, יש להאמינו אף בלא כתב ולסמוך עליו, כן נראה לי.

דרכי תשובה סימן קיט ס"ק ז

שיש לחוש לאיסור. עבאה"ט ועט"ז ס"ק ב' שהסכים להרמ"א כאן וכ' שנכון היא להחמיר כמ"ש ובפרט בזמה"ז שאנו רואין קלקול הדורות ולא אכשר דרי עיין שם אמנם בש"ך ס"ק א' העלה להקל לסמוך על כל סתם ישראל אפי' באיסור דאורייתא וכמ"ש בד"מ דהמנהג אינו כדעת הרמב"ם אלא מחזיקין כל אדם בחזקת כשרות וכמ"ש הטור עיין שם וכו' ועי' בפר"ח ס"ק א' שמדחה גם הראי' שהביא הש"ך לזה מהירושלמי ומ"מ לדינא נוטה לדעת הש"ך וכמ"ש המחבר דדוקא בידוע שהוא חשוד אבל כל סתם ישראל הוא בחזקת כשרות ונאמן אפי' באיסור דאורייתא חוץ משחיטה עיין שם ועי' בפרי תואר ס"ק א' מ"ש בדברי הש"ך והפר"ח בזה והעלה לדינא דבע"ה בודאי יש להחמיר שלא יקח ממנו בשר ודג וגבינה ומורייס ותכלת ויין אא"כ ידעינן שהוא מוחזק בכשרות פי' שקיבל עליו דברי חברות אבל כ"ז בע"ה שהי' בזמן התלמוד אבל בזמנינו אין ע"ה חשוד כלל זולת במילי דחזינן להו דמזלזלי בהו אבל בענין יי"נ בארצות המערב לא חשידי כלל לא למשתייה ולא למזבני' אך בארצות פראנקיא כלם חשודי ושותים סתם יינם כשותה היתר וגם כשיהי' לפניו ב' מיני יין חד דעכו"ם וחד דישראל שביק דישראל ושתי דעכו"ם דאשתבש דעתייהו דלא לקבל גזירה דרבנן בזה והם מומרים לזה כנכרים ממש ובכה"ג אמינא דחשידי לאחלופא ולהעביר ישראל לשתות סתם יינם והגם דלית להו הנאה בחלופים אלו אפ"ה יש לחוש להו לכתחלה כיון דקיים לן בגווייהו דעבדו להא מלתא עיין שם ועי' בבה"י ובבל"י ריש סי' זה שכ' דכיון שכ' הט"ז דבזה"ז אנו רואין קלקול הדורות וכו' ע"כ תקנו בתקנות הארצות שלא ליקח דבר מאכל או יין משום ישראל אפי' הוא מוחזק בכשרות אא"כ יש בידו כתב הכשר מאיזה רב אב"ד שנעשה בהכשר אכן אם נאבד ממנו הכתב אם הוא מוחזק בכשרות נאמן לומר שהי' לו כתב הכשר עיין שם ועי' בחכמת אדם כלל ע"א סעי' א' שפסק דבזה"ז ראוי לנהוג כדעת המחמירים שלא לקנות שום דבר אפי' דרבנן כגון יין חלב ופת מסתם אדם שאין מכירין אותו שהוא מוחזק בכשרות דשמא חשוד אלפני עור ובפרט בהישובים שדר שם רק ישראל א' ומי יודע אם הוא כשר או חשוד והרבה יש לזהר בדבר בזה"ז ובפרט בשר ויין וע"ז נאמר ושמת סכין בלועיך אם בעל נפש אתה עיין שם:

הגרח"ק (אסיפת יצחק כ' אלול תשס"ז) – "שאלה: בדרכי תשובה (ס' קי"ט ס"ק ז') מביא שיש תקנת הארצות שלא ליקח דבר מאכל או יין משום ישראל אפילו הוא מוחזק בכשרות אא"כ יש בידו כתב הכשר, האם המנהג להחמיר על זה, או יכול לקנות מכל אדם שמוחזק בכשרות אף אם אין להם הכשר. תשובה: המנהג דבמוחזק קונים".
הגר"א נבנצל (אסיפת יצחק י"ז אלול תשס"ז) – "שאלה: בדרכי תשובה (ס' קי"ט ס"ק ז') מביא שיש תקנת הארצות שלא ליקח דבר מאכל או יין משום ישראל אפילו הוא מוחזק בכשרות אא"כ יש בידו כתב הכשר, האם המנהג להחמיר על זה, או יכול לקנות מכל אדם שמוחזק בכשרות אף אם אין להם הכשר. תשובה: לענ"ד נ' דמותר".

אהל סימן קי"ט יעקב

ח. הנה בארץ ישראל מאז ומתמיד קנו מאכלים מיהודים יראי שמים שלא היה להם הכשר, ורק פרסמו שכל המוצרים בהכשר הבד"ץ, אך מחמת כמה מכשולות שנתפרסמו ברבים, וכמעשה המפורסם בקייטרינג אחד שהיה בירושלים ורבים וטובים סמכו עליו, ולאחר תקופה נתברר שהיה שם מכשולות חמורות, נתקבל בציבור לקנות ולהזמין מאכלים רק ממקום עם הכשר. עם זאת, מצוי שאברכים מביאים למכור מיני עוגות או סלטים וכדומה, וחבריהם המכירים אותם סומכים עליהם וקונים מהם. וכתב לי הגר"י שוב שליט"א ששמע מאת הגאון רבי עזריאל אויערבאך שליט"א שכשמכירים באופן אישי את המוכר שהוא מוחזק בכשרות, ניתן לסמוך על עיקר הדין ולקנות ממנו מאכלים, וכן הורה לו הגאון רבי שריה דבליצקי זצוק"ל דמותר לקנות מאכלים מאדם ירא שמים אף שאין לו הכשר.